

Beginnend *Bijbellezen*

Het verhaal van de Bijbel op eenvoudige manier verteld

18. Jakob bij zijn familie in Haran

Lezen: Genesis 28:10-30:24

Een bijzondere droom

Isaäk en zijn familie woonden bij een bron die hij Seba had genoemd. Daar ontstond later de stad Berseba. Je vindt die op een kaart van Israël helemaal in het zuiden, aan de rand van de Negev woestijn, ook wel het Zuiderland genoemd. Als Jakob van zijn vader en moeder de raad krijgt naar zijn oom Laban in Haran in het gebied Paddan-Aram te gaan, betekende dat voor hem een flink eind lopen; want die stad lag in wat nu ongeveer het grensgebied is van Syrië met Turkije. Hij moest dus zeker 900 km door het land Kanaän, waar de mensen in ommuurde steden woonden. Omdat hij vanwege de afgoderij en andere zonden liever niet die steden in ging, sliep hij, als de zon was ondergegaan, gewoon in de buitenlucht.

Nu zouden wij, als wij ergens buiten moesten slapen, een plekje zoeken met gras en bladeren waar je zo makkelijk mogelijk kunt liggen; met onder je hoofd een kledingstuk of iets anders dat zacht is. Maar Jakob deed iets vreemds: hij zocht een steen uit, legde die onder zijn hoofd, en ging daarop liggen slapen. Waarom deed hij dat? Als je op iets hards slaapt droom je makkelijk. Deed Jakob dat bewust? Wilde hij dromen in de hoop iets te horen van God over zijn reis? Het is best mogelijk. Hij ging immers weg bij zijn familie, zelfs uit het land dat God hen had beloofd. En hij had de eerstgeboortezegen gekregen. Hoe zou het dan nu verder moeten? Zou God inderdaad zorgen voor een vrouw als hij in Haran was, zodat hij kinderen en kleinkinderen zou krijgen? En die sterke steden van de Kanaänieten dan: wat zou er gebeuren dat zijn nakomelingen in het beloofde land zouden kunnen wonen? Op een nacht kreeg hij inderdaad een bijzondere droom van God: "Hij zag een ladder die op de aarde stond en helemaal tot de hemel reikte, en daarlangs zag hij Gods engelen omhoog gaan en afdalen. Ook zag hij de HEER bij zich staan, die zei: 'Ik ben de HEER, de God van je voorvader Abraham en de God van Isaäk. Het land waarop je nu ligt te slapen zal Ik aan jou en je nakomelingen geven. Je zult zoveel nakomelingen krijgen als er stof op de aarde is; je gebied zal zich uitbreiden naar het westen en het oosten, naar het noorden en het zuiden. Alle vol-

ken op aarde zullen wensen zo gezegend te worden als jij en je nakomelingen. Ikzelf sta je ter zijde, Ik zal je overal beschermen, waar je ook heen gaat, en Ik zal je naar dit land terugbrengen; Ik zal je niet alleen laten tot Ik gedaan heb wat Ik je heb beloofd'." God herhaalt en bevestigt daarmee dus Zijn zegen aan Abraham en Isaäk, en de zegen die Isaäk aan Jakob gaf. Eigenlijk staat er niet dat alle volken zullen wensen net zo gezegend te worden als Jakob en zijn nakomelingen, het volk Israël, maar dat al die volken samen met hem en zijn nakomelingen gezegend zullen worden. Dat er engelen langs een ladder uit de hemel naar de aarde afdalen, en van de aarde opstijgen naar de hemel, toont dat God Zijn hemelse dienaren laat zorgen voor Zijn aardse dienaren. Hij kent hun noden en behoeften en wil hen beschermen, helpen en zegenen. Een schrijver in het Nieuwe Testament zegt dat de engelen dienende geesten zijn, die God uitzendt om mensen bij te staan die Gods beloften hebben gekregen. Toen de profeet Elisa eens opgesloten zat in een stad, die omsingeld was door een legermacht die hem wilde doden, zag hij een leger engelen (uitgebeeld als vurige paarden en wagens) om hem heen, die hem beschermden tegen zijn vijanden. Zo zou God dus bij Jakob staan en hem beschermen.

Als Jakob wakker schrikt uit de droom is hij behoorlijk onder de indruk. Hij zegt bij zichzelf: Dit is zeker: hier is de HEER aanwezig. Daar was ik me niet van bewust. Hij wordt met eerbied en ontzag vervuld als hij bedenkt dat deze plek niets anders moet zijn dan een huis van God, de poort van de hemel. En wat heeft hij allemaal nog meer liggen denken? Als het licht wordt zet hij de steen waarop hij geslapen en gedroomd heeft rechtop, en wijdt hem aan God door er olie over uit te gieten. Zo maakt hij die steen tot een gedenkteken. Niet alleen van de droom en Gods belofte, maar ook als getuige van zijn eigen belofte: "Als God mij ter zijde staat en mij op deze reis beschermt, als Hij mij brood te eten geeft en kleren aan mijn lichaam, en als ik veilig terugkeer bij mijn verwanten, dan zal de HEER mijn God zijn. De steen die ik gewijd heb, zal dan een huis van God worden – en ik beloof dat ik U dan een tiende zal afstaan van alles wat U mij geeft." Jakob noemt die plaats met de steen Betel (huis van God).

De Here Jezus wijst zijn discipelen later op deze droom van Jakob, als Hij tegen hen zegt: "Waarachtig, ik verzeker jullie ... jullie zullen de hemel geopend zien, en de engelen van God zien omhooggaan en nederdalen naar de Mensenzoon." Deze Mensenzoon is Hij zelf. Hij noemde zich eens de belangrijkste steen van Gods huis. Niet de droom van Jakob, niet de steen waarop hij lag, en ook niet het stenen huis dat later voor God werd gebouwd, maar de vervulling van Gods belofte aan Jakob in Jezus Christus is dus waar het om gaat. Wie gelooft in Hem zal dezelfde zegen ontvangen als Abraham, Isaäk en Jakob. Allen die geloven vormen het huis van God, waarin de Zoon de belangrijkste is.

Jakob komt bij Laban

Na de nacht van zijn droom gaat Jakob opgewekt verder. Hij weet nu dat God met hem is en dat hij eens zal terugkeren naar zijn vader in Berseba. Als hij op een dag in de buurt van Haran is gekomen, ziet hij een waterput met drie kudde schapen er omheen. Zo'n put was een gat in de grond, dat was afgedekt met een steen; want water was schaars en dus moest er zuinig mee worden omgegaan. Pas als alle herders die voor hun kudde water uit die put mochten nemen waren aangekomen, werd de steen van de opening gerold. Zo'n put was ook een ontmoetingsplaats, zodat vreemdelingen daar niet alleen heengingen om hun dorst te lessen, maar ook om informatie te krijgen. Ook Jakob begint een praatje met de herders: "Waar komen jullie vandaan?", "Kennen jullie misschien Laban?". En als het antwoord "Jazeker" is: "Hoe maakt hij het?" Dan wijzen zij plotseling in de verte: "Kijk, daar komt zijn dochter Rachel juist aan met de schapen." Omdat het nog midden op de dag is en niet alle herders er zijn, betekent het voor Jakob dat hij misschien nog wel een paar uur moet wachten. Hij wil echter zo snel mogelijk naar Laban, en het zou het beste zijn als hij met zijn dochter naar hem toe ging; want hoe zal Laban hem gezind zijn als hij zomaar komt binnenvallen? Hij gaat met de herders in discussie: "Jullie kunnen de dieren toch te drinken geven en ze daarna weer laten grazen?" Als het antwoord nee is, is Rachel bij de put aangekomen. Jakob is op één slag verliefd door haar bevallige verschijning. De nood bij de deugd voegend rolt hij zomaar de steen van de put en geeft zwijgend haar schapen te drinken. Dan vertelt hij haar wie hij is en kust haar onder vreugdetranen. Rachel laat haar schapen achter bij Jakob en rent naar huis om het nieuws te vertellen. Zodra haar vader Laban het verhaal gehoord heeft, haast hij zich naar de put. Jakob is al met de schapen onderweg naar hem, en als zij elkaar ontmoeten kust Laban Jakob hartelijk en neemt hem mee naar huis. Tijdens de maaltijd vertelt Jakob het hele verhaal, en Laban raakt overtuigd dat Jakob inderdaad de zoon van zijn zus Rebekka is.

De bedrieger bedrogen

Jakob blijft niet stilzitten, maar steekt de handen uit de mouwen. Na een maand zegt Laban tegen hem dat hij als familielid niet voor niets voor hem hoeft te werken, en maar moet zeggen wat hij wil verdienen. Jakob is intussen smoorverliefd op Rachel geworden en zegt: "Ik zal zeven jaar voor u werken om uw jongste dochter." Normaal zou de aanstaande man of zijn familie een bruidsschat aan de ouders van het meisje geven, maar Jakob had geen bezittingen en zou dus op deze wijze zijn bruidsschat geven. Het probleem is echter dat Labans oudste dochter, Lea, nog geen man heeft, en het was toen niet de gewoonte dat een jongere dochter eerder trouwde. Het verschil tussen beide meisjes is groot: Lea heeft fletse ogen, terwijl Rachel mooi en aantrekkelijk is. Dan begint het bedrog van Laban tegen-

over Jakob. Hij belooft hem Rachel met de woorden: "Ik kan haar beter aan jou geven dan aan een ander. Je kunt dus blijven." Jakob werkt die zeven jaar, die voor zijn gevoel omvliegen, zoveel houdt hij van Rachel. Na zeven jaar vraagt hij Laban Rachel ten huwelijk.

Bij een huwelijk werd een groot feest gehouden. De bruid was zwaar geslui-erd en op de avond van het feest werd zij dan door haar vader naar de tent van de bruidegom gebracht voor de huwelijksnacht. Omdat er toen geen licht was, was het er stikdonker. Jakob kon dus niet zien dat Laban hem bedrogen had; want die had niet Rachel maar Lea bij hem gebracht. Dat ontdekt hij pas de volgende morgen, als de zon opkomt... Jakob is natuurlijk heel boos: "Hoe hebt u mij dit kunnen aandoen? Ik heb toch om Rachel bij u gewerkt? Waarom hebt u me zo bedrogen?" Tja, het was natuurlijk niet eerlijk van Laban, maar Jakob kreeg zo wel een lesje! Nu was de bedrieger zelf bedrogen... Laban zegt hem dat het nu eenmaal niet de gewoonte is om de jongste vóór de oudste uit te huwelijken. En als vreemdeling kun je natuurlijk niet even de gewoonten veranderen. Nu zal het Laban niet te doen zijn geweest om die gewoonte. Hij was namelijk een slim mannetje dat overal voordeel uit probeerde te halen; dat hebben we al gezien toen de knecht van Abraham bij zijn vader kwam met veel prachtige sieraden voor zijn zus Rebekka. Hij had allang gemerkt dat Jakob een goede werker was, die hij goed kon gebruiken, en die smoorverliefd op Rachel was. Daarom zal hij wel van tevoren hebben uitgedacht hoe het zou lopen. Hij doet Jakob een voorstel: Blijf deze huwelijksweek bij Lea, dan geef ik je daarna Rachel ook, als je tenminste nog zeven jaar voor me werkt. Zijn liefde voor Rachel is zo groot dat hij daar niet over na hoeft te denken. Laban kan hem in ieder geval niet meer bedriegen, want hij heeft niet nog meer dochters.

De strijd tussen Lea en Rachel

In die tijd hadden mannen vaak meer vrouwen. Dat was niet hoe God het bij de schepping had bedoeld. En dat was niet voor niets, want er ontstonden natuurlijk problemen, zoals voortrekken en jaloezie. Dat is ook zo bij Jakob en zijn twee vrouwen. Want Jakob houdt echt van Rachel, en die liefde kun je nu eenmaal niet delen met een ander. Daarom is hij het liefst met Rachel, en zou hij van haar ook het liefst een kind hebben. God wil Jacob echter laten zien dat niet hij de dienst uitmaakt, en dus niet alles zo gaat als hij in zijn hoofd heeft. Zijn zegeningen komen van God. Hij heeft hem, zoals zijn vader en moeder wensten, nu twee vrouwen uit zijn familie gegeven, zodat hij niet hoeft te trouwen met een meisje uit de goddeloze volken in en rond het land Kanaän. God leert hem die les door ervoor te zorgen dat Rachel geen kinderen kan krijgen en Lea wel. Lea raakt in verwachting en krijgt een zoon. Omdat zij hoopt dat de toestand nu zal veranderen, en dat Jakob vanaf dit moment wel van haar zal houden, noemt zij

hem Ruben "want de HEER heeft gezien wat ik te verduren heb." Omdat Jakob niet méér van haar gaat houden dan daarvoor, en misschien nog meer dan eerst probeert bij Rachel een kind te krijgen, noemt zij haar tweede zoon Simeon, want "de HEER heeft gehoord hoe weinig mijn man van mij houdt." Als zij een derde zoon krijgt noemt zij die Levi, want "nu ik hem drie zonen heb gebaard, zal mijn man zich eindelijk aan mij binden." Lea gelooft dus wel in de God van haar man, maar probeert Hem achter haar karretje te krijgen, in haar concurrentie met Rachel en pogingen haar man voor zich te winnen. Maar als zij een vierde zoon krijgt lijkt er iets in haar te veranderen. Zij noemt hem Juda, jubelend "nu zal ik de HEER loven." Geen opmerking meer over haar man of haar zus. Maar na deze vierde zoon krijgt zij geen kinderen meer.

Intussen kunnen de twee zussen elkaar kennelijk niet luchten of zien. Lea beschouwt Rachel als haar concurrente, die haar man wil afpakken. Zij gaat daarom niet naar haar toe om haar te troosten over haar kinderloosheid, en om met haar te bidden of God haar gebed wil verhoren. Rachel is flink jaloers geworden op Lea. En zoals vrouwen kunnen doen, vooral als ze knap en verwend en daardoor verwaand zijn, gaat zij tegen haar man mokken en onredelijke dingen schreeuwen: "Geef mij kinderen, anders ga ik dood." Dat schiet Jakob in het verkeerde keelgat. Hij is immers meer bij haar dan bij Lea, en het feit dat Lea kinderen krijgt toont toch aan dat het niet aan hem ligt. Boos roept hij uit: "Ik ben toch zeker God niet? Hij onthoudt jou het moederschap!" Het was niet fair dit zo hard te stellen, maar het was wel waar. Hij had haar terecht moeten wijzen dat je zo niet spreekt tegen je man, en vervolgens moeten troosten en voorstellen samen tot God te bidden of Hij hen wilde verhoren. Verwijten en ruzie maken lossen niets op, en dit zeker niet. Zij moeten geduld leren hebben en het aan God overlaten. Maar zij maken dezelfde fout als eerder Jakobs grootvader Abraham en grootmoeder Sara. Rachel zegt: "Neem mijn slavin Bilha dan ... Als zij kinderen baart, zal ik die op mijn knieën nemen; dan krijg ik door haar toch kinderen." En Jakob doet het nog ook... Bilha raakt inderdaad in verwachting en krijgt een zoon. Rachel noemt hem Dan, want "God heeft mij recht gedaan: Hij heeft mij verhoord en mij een zoon gegeven." Als Bilha dan een tweede zoon baart noemt Rachel hem triomfante-lijk Naftali, want: "Ik heb een zware strijd met mijn zuster gevoerd, maar ik heb gewonnen." Twee keer 'ik' dus. Maar als God hier bepaalt wie er wel en niet kinderen krijgt, heb 'ik' dan gewonnen? En wat is er dan gewonnen? Het is toch geen wedstrijd? Nee, het is de eeuwige menselijke concurrentiestrijd wie de mooiste, de grootste, de sterkste, belangrijkste, rijkste, etc. is. En is het echt een verhoring van je gebed kinderen te hebben, als je die niet zelf krijgt maar je slavin? Is de echte verhoring niet als God Rachel zelf kinderen geeft? Soms is het als je de Bijbel leest ook goed eens te bekijken wat er niet staat. In dit geval staat er niet dat God de moederschoot

van Bilha opent, zoals bij Lea. Het menselijke plan van Rachel en Jakob voor de oplossing van hun 'probleem' zal zeker Zijn goedkeuring niet hebben gekregen. En waarin moet God Rachel dan 'recht gedaan hebben'? Welk recht bepaalt dat zij kinderen moet krijgen? Welk onrecht is haar aangedaan en door wie? Lea en Jakob in ieder geval niet! Dus God dan?

Het gevolg is dat de 'strijd' verder woedt. Als Lea geen kinderen meer krijgt en Bilha, de slavin van Rachel wel, geeft ook zij haar slavin, Zilpa, aan Jakob. En Jakob maakt weer dezelfde fout... Zilpa krijgt ook een zoon, die Lea glunderend Gad noemt: "het geluk is met mij!". De tweede zoon van Zilpa noemt zij Aser, nog meer glunderend "Wat ben ik nu gelukkig! Alle vrouwen zullen mij gelukkig prijzen." Ook hier even kijken wat er niet staat. Opnieuw geen vermelding dat God de moederschoot van Zilpa opent; want ook dit is een menselijke oplossing voor Gods bepaling dat Lea geen kinderen meer krijgt. Lea noemt de naam van God niet meer als zij de twee zonen van Zilpa namen geeft, zoals zij wel deed bij haar eigen vier zonen. Voelt zij aan dat de zonen van Zilpa niet de oplossing zijn voor het probleem tussen haar en haar zus?

De 'liefdesappels'

Het blijft dan ook bij deze vier zonen van deze twee slavinnen. De volgende, op het oog wat vreemde, geschiedenis speelt daarbij een rol. Op een dag vindt Ruben, de eerste zoon van Lea, 'liefdesappels'. Hiermee wordt waarschijnlijk de alruin bedoeld, waar men toen al een vruchtbaarheidsbevorderende werking aan toedichtte. Hij geeft er enkele van aan zijn moeder. Maar Rachel heeft Ruben naar zijn moeder zien gaan met die vruchten, en zij vraagt Lea of zij er ook een paar mag hebben. Dan toont ook Lea zich onredelijk tegen haar zus: "Is het soms niet genoeg dat je mijn man hebt afgepakt? Wil je nu ook nog de liefdesappels?" Of kwam Jakob helemaal niet meer bij haar omdat Rachel zo veeleisend was, en het niet verdroeg als Jakob bij Lea was? Maar Rachel gaat wijselijk de strijd niet aan. Ze wil waarschijnlijk alleen zelf Jakob eindelijk een zoon geven, en hoopt dat die alruin daarbij kan helpen. Daarom wil ze ruilen: zij een paar liefdesappels en Lea Jakob voor een nacht. Lea is allang blij, vooral omdat zij dan als eerste die 'liefdesappels' kan uitproberen... Tegen de tijd dat Jakob gewoonlijk van het veld waar hij werkt naar zijn tent gaat, loopt Lea hem tegemoet en vertelt hem over de afspraak met Rachel. Die nacht is Lea dan bij Jakob. Dan staat er weer wel dat God Lea verhoort door haar in verwachting te laat raken. Waarschijnlijk om duidelijk te maken dat niet een 'liefdesappel' maar Hij haar vruchtbaar heeft gemaakt. Maar belangrijk om te weten is dat Lea God ook heeft gevraagd of zij Jakob nog een zoon mocht geven. Toch blijft de gedachte aan concurrentie er nog altijd, want zij noemt de zoon die zij op de wereld brengt Issachar: "God heeft mij beloond omdat ik mijn slavin aan mijn man heb gegeven." Zo denkt zij

daarover, maar is dat ook werkelijk zo? Zou God haar een zoon geven omdat zij haar slavin aan Jakob had gegeven, of omdat Hij Jakob meer zonen wil geven uit diens eigen vrouwen? Als ze weer een zoon krijgt (Jakob komt dus weer vaker bij haar) noemt zij hem Zebulon, hopend dat Jakob vanaf dat moment alleen bij haar zal blijven: "God heeft mij een mooi geschenk gegeven, mijn man zal me voortaan op handen dragen." Na deze zes zonen krijgt zij echter alleen nog een dochter, Dina.

Rachel en Jozef

Dan verhoort God eindelijk de gebeden van Rachel en zij wordt zwanger. De 'liefdesappels' hebben dus niet geholpen. Ze raakt in verwachting en krijgt een zoon. Wat een opluchting en wat een blijdschap moet dat voor haar en Jakob zijn geweest. En wat zouden ze verbaasd zijn geweest als hen toen was verteld wat deze zoon zou betekenen voor zijn vader en zijn hele familie, ja voor een groot deel van de wereld van die tijd. Zij noemt haar zoon Jozef, zeggend "God heeft me van mijn schande verlost", en wensend "Ik hoop dat de HEER mij er nog een zoon bij geeft." Geen strijd meer, geen overwinning op haar zus, geen naar zich toetrekken van Jakob in haar woorden, maar dankbaarheid aan God en hoop op Hem!

J.K.D.

